

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

VESNA KASTELIC

Tema ljubezni v sodobnem slovenskem romanu

Diplomsko delo

Mentorica:izr.prof.dr. Alojzija Zupan Sosič

Dvopredmetni študijski program prve stopnje: Slovenistika

Ljubljana, 2012

Izveček

Sodobni slovenski roman se kljub tradicionalni osnovi oddaljuje od romaneskne tradicije z vnašanjem različnih žanrov, zvrsti in vrst v pripoved. Pomembna postane intimna problematika literarnih oseb, kar postavlja temo ljubezni v osrednje mesto romana. Romani *Pimlico* Milana Dekleve, *Tek za rdečo hudičevko* Vinka Möderndorferja in *Ločil bom peno od valov* Ferija Lainščka so sodobni slovenski ljubezenski romani, saj je tema ljubezni podlaga za celotno dogajanje pripovedi, ki jo rahljajo preoblikovalci tradicije (esejizacija, lirizacija). Slovo med ljubimcema se v romanih pojavlja na različnih mestih (skozi celoten roman v *Pimlicu*, na začetku v *Teku za rdečo hudičevko* in na koncu v *Ločil bom peno od valov*) in ima različne učinke na literarne osebe. V večini je razpad zveze pozitiven za ženske like, saj jim to predstavlja priložnost za nov začetek.

Ključne besede: sodobni slovenski roman, sodobni slovenski ljubezenski roman, tema ljubezni, ljubezen, slovo.

Abstract

The Theme of Love in the Contemporary Slovene Novel

Despite its traditional basis the Slovene contemporary novel differs from the romanesque tradition by bringing different genres, types and sorts into the story. The character's intimate issues become important, which puts the theme of love in the centre of the novel. The novels *Pimlico* by Milan Dekleva, *Tek za rdečo hudičevko* by Vinko Möderndorfer and *Ločil bom peno od valov* by Feri Lainšček are all contemporary Slovene romance novels due to the theme of love being the background of the whole story that is often driven from tradition on account of the elements that disturb the prose (essayistic and lyrical elements). The farewell between lovers appears in all the novels, but in different places (through the whole novel in *Pimlico*, at the beginning in *Tek za rdečo hudičevko* and in the end in *Ločil bom peno od valov*) and with different effects on the characters. In majority the end of a relationship is more positive for the female protagonists, namely it presents an opportunity for a new beginning.

Keywords: contemporary Slovene novel, contemporary Slovene romance novel, the theme of love, love, farewell.

KAZALO

1 UVOD	4
2 SODOBNI SLOVENSKI ROMAN	5
3 SODOBNI SLOVENSKI LJUBEZENSKI ROMAN	6
4 ANALIZE ROMANOV	7
4.1 Milan Dekleva: <i>Pimlico</i> (1998)	7
4.2 Vinko Möderndorfer: <i>Tek za rdečo hudičevko</i> (1996)	9
4.3 Feri Lainšček: <i>Ločil bom peno od valov</i> (2003)	10
5 SLOVO	11
6 ZAKLJUČEK	13
8 VIRI	14
9 LITERATURA	14

1 UVOD

V svoji diplomski nalogi bom raziskovala temo ljubezni v sodobnem slovenskem romanu, in sicer kako je tema zastopana, ali je le obrobna, ali zavzema osredje mesto romana, ali se prepleta z drugimi temami. Do te ugotovitve bom skušala priti preko teoretične obravnave sodobnega slovenskega romana in ljubezenskega romana, pri čemer se v celoti navezujem na Zupan Sosičevo. Zanimalo me bo, če v sodobnosti nastajajoči romani še sledijo tradiciji pregledne pripovedi oziroma na kakšen način niso v skladu z ustaljeno obliko romana.

Nadaljevala bom z analizo treh izbranih sodobnih slovenskih romanov, in sicer s *Pimlicom* Milana Dekleve, s *Tekom za rdečo hudičevko* Vinka Möderndorferja in z *Ločil bom peno od valov* Ferija Lainščka. Z interpretacijo naštetih romanov bom skušala ugotoviti v kakšni meri je prisotna ljubezenska tema, kaj je v romanih sodobnega ter kakšen učinek ima ljubezen za literarne osebe. Na koncu bom podrobneje raziskala slovo, ki se pojavi v vseh treh romanih in skušala priti do ugotovitve, kako slovo vpliva na posamezno literarno osebo, torej ali je konec ljubezenske zveze za glavno osebo uničujoč ali pa ji predstavlja priložnost za novo življenje, nov začetek.

2 SODOBNI SLOVENSKI ROMAN

Roman je v 20. stoletju postal osrednja literarna vrsta. Vzrok za priljubljenost romana je v njegovi nedefiniranosti, odprtosti in spremenljivosti, kajti gre za literarno vrsto, ki še ni zaključila svojega razvoja, zato se lahko prilagodi zahtevam sodobne literature in hkrati odseva stvarnost današnjega časa. Ravno zaradi nedoločljive identitete ne moremo govoriti o zgodovini romana, kot da gre za enovit pojav ali definirano literarno vrsto z določenimi lastnostmi, lahko pa ga povežemo s posameznimi žanri. Edina neoporečna lastnost romana je sinkretizem, ki povzroča, da se v romanu prepletajo različne zvrsti, vrste in žanri. Torej ločimo med zvrstnim sinkretizmom, ki v pripoved vnaša elemente lirizacije, dramatizacije in esejskizacije, vrstnim sinkretizmom, ki roman preoblikuje z različnimi literarnimi in neliterarnimi vrstami (na primer kratka zgodba, dramski odlomek, pesem, policijsko poročilo ...) in žanrskim sinkretizmom, ki znotraj enega romana prepleta različne žanre (na primer psihološki roman, antiutopični roman, ljubezenski roman ... Zupan Sosič 2006: 50–51).

Zmožnost spreminjanja in adaptiranja različnih teženj pa vključuje tudi prilagajanje romana pričakovanjem globalnega trga in željam bralcev. Sodobni avtorji zato želijo z bralci vzpostaviti stik in jim skušajo ugoditi s pregledno zgodbo in suspenzom, pri čemer nastajajo malomeščanski romani, ki bralcem ne posredujejo zapletene kompozicije, pač pa lahko branje o usodah literarnih oseb (Zupan Sosič 2006: 19).

Največkrat uveljavljen model sodobnega slovenskega romana v devetdesetih letih dvajsetega stoletja pa je modificirani tradicionalni roman. Njegovo osnova je tradicionalna, kar vključuje preglednost in strnjenost zgodbe, motiviranost povezav med literarnimi osebami ter prepoznaven kronotop. Nizanje dogodkov z vzročno-posledičnimi povezavami kaže na to, da prevladuje pripovedovanje, hkrati pa lahko v sodobnem slovenskem romanu opazimo preoblikovalce tradicije, in sicer razločimo med novo pozicijo pripovedovalca, ki pogosto zavzema ironično distanco, povečanim deležem dialoga, ki z neupoštevanjem ločil premega govora v roman vnaša dramatičnost in dinamiko ter žanrskim sinkretizmom, ki tradicionalno osnovo najbolj prenavlja. Žanrski sinkretizem je odsev postmodernizma, ki je težil k brisanju meja med »visoko« in »nizko« literaturo, pri čemer prihaja do obujanja nekaterih pozabljenih žanrov (na primer kriminalka, znanstvena fantastika, pravljica, antiutopija, potopis ...). V sodobnem slovenskem romanu pa žanrski sinkretizem omogoča obstoj različnih žanrov znotraj enega romana (Zupan Sosič 2006: 26).

Naslednja lastnost sodobnega slovenskega romana je pomembnost intimne zgodbe. Ukinitvi »velikih zgodb« je sledil pomik dogajanja na področje ožjih socialnih skupin in na zasebno problematiko literarnih oseb (Zupan Sosič 2006: 40). Intimna zgodba je tesno povezana z raziskovanjem osebne identitete junakov, ki pa je indikator nove emocionalnosti, katere bistvo je preobračanje moških in ženskih vlog. Tako osrednje mesto dogajanja sodobnega slovenskega romana zavzamejo ljubezenska tema, raziskovanje spolne identitete, kritično opredeljevanje do spolnih stereotipov (Zupan Sosič 2006: 42). Znotraj tega konteksta je pomembna tudi nova pozicija pripovedovalca, ki zavzema stališče vrednotenja čustev. Čustva tako niso več literarni konstrukti, saj avtor do njih vzpostavlja ironično, cinično in ali parodično razdaljo.

3 SODOBNI SLOVENSKI LJUBEZENSKI ROMAN

Nova emocionalnost dogajanje v sodobnem slovenskem romanu preusmeri na zasebno raven literarnih oseb, pomembnejše postanejo intimne zgodbe, spolna identiteta, preobračanje moških in ženskih spolnih vlog, s čimer tema ljubezni zavzame osrednje mesto v sodobnem slovenskem romanu.

Problem pa nastane že pri samem poimenovanju, saj je oznaka »ljubezenski roman« hipernimni izraz, ki vključuje še erotični in pornografski roman (Zupan Sosič 2003: 137). Medtem ko je za ljubezenski roman značilna »[V]isoka sublimirana doživljajskost«, se ljubezen v erotičnem romanu odvija predvsem na fizični ravni. Erotika usmerja celotno dogajanje, erotična srečanja pa so opisana z metaforičnimi ali metonimičnimi postopki, s čimer se avtor izogne fizičnemu. To pa je v nasprotju s pornografskim romanom, kjer je telesnost prikazana bolj neposredno (Zupan Sosič 2003: 138).

Zapletena je tudi žanrska oznaka, saj bi označevanje romana z zgolj »ljubezenski« težilo k enostranskosti, kajti tema ljubezni se v sodobnem slovenskem romanu v skladu z žanrskim sinkretizmom pogosto dotika tudi drugih tem, pri čemer je tema ljubezni lahko osrednja ali pa le spremljevalna tema, zato lahko en sam roman označimo na primer za ljubezenski, zgodovinski in potopisni roman (Zupan Sosič 2003: 137).

Kljub temu da naj bi ljubezensko čustvo človeka plemenitilo, je v literaturi ljubezen vezana na travmatičnost. Evropska ljubezenska tradicija velja za melodramatično, saj je ljubezen prežeta s hrepenenjem, ki ima velik učinek oziroma se lahko razume celo kot smisel ljubezenskega čustva, saj ta temelji na neuresničljivosti. Taka ljubezen je že na začetku obsojena na slovo, kar pa ljubezenski roman navdaja s tesnobnim razpoloženjem (Zupan Sosič 2003: 138).

Sodobni ljubezenski roman je zanimanje osredotočil na sam tekst, saj sodobni avtorji pripoved preoblikujejo z lirizacijo, esejizacijo ... K odmiku od melodramatičnosti je pripomoglo večje število erotičnih motivov in ironičnih prizorov. Erotika postane pomembna, kajti ljubezen se pogosto realizira skozi telesnost, saj telo postane edina stalnica in prostor komunikacije med ljubimcema v sodobnem svetu polnem manipulacije (Zupan Sosič 2006: 41). Ironični prizori so v sodobnem ljubezenskem romanu polni humorja, zaradi česar ironija ni tako ostra. Humor je podan s karikiranjem, posnemanjem, parodijo in travestijo, ironija pa na retorični ravni (s figuralnim govorom, z igrami besed, z imeni likov), v opisu literarnih oseb in preko nizanja dogodkov, pri čemer so odsotne ustaljene zakonitosti pripovednega časa in prostora. S humorjem je povezano tudi slovo med ljubimcema, ki ni več obravnavano tako resno in usodno za junaka. Sodobni slovenski ljubezenski roman se od ljubezenske tradicije odmika tudi s tem, da pod vprašaj postavlja ustaljene družbene norme (na primer materinstvo, zvestoba) (Zupan Sosič 2003: 140).

4 ANALIZE ROMANOV

4.1 Milan Dekleva: *Pimlico* (1998)

Glavni motiv romana *Pimlico* je slovo, saj se ljubimca ves čas poslavljata in z vsakim poglavjem postaja bolj očitno, da bo njuna zveza vsak čas razpadla. Nastja je tista, ki se trudi za obstoj zveze in predstavlja aktivni ženski lik, Matjaž pa je pasivni moški lik, s čimer avtor ustvari netradicionalno pozicijo moške in ženske vloge (Zupan Sosič 2003: 144).

Njuno različno spopadanje z razpadanjem ljubezenske zveze se povezuje z njuno umetniško različnostjo. Nastja je kiparka, ki v mrtvo glino vdihuje življenje, njena umetnost je produktivna in optimistična. Matjaž pa je metodični upornik, ki je povsem nezadovoljen s svojim življenjem in navdih za svojo glasbo najde le še v preteklosti, povrhu vsega pa se

čedalje bolj zapija, s čimer njegova umetniška moč peša. Medtem ko je on ujet v preteklosti, nezmožen zaživeti polno življenje s partnerko v sedanosti, pa ona načrtuje umetniške podvige v prihodnosti in celo razmišlja o materinstvu. Nastja je tista, ki je bolj racionalna, kajti Matjaž se izgublja v spominih iz mladosti in se na račun svoje popularnosti vse pogosteje družijo z mladimi, ker skuša na ta način obuditi preteklost in ostati za vedno mlad. S tem je vzpostavljena distanca do globalnih spolnih stereotipov, kjer moški predstavlja glavo, ženska pa srce.

Pomembno vlogo v romanu ima poetičnost, že sam naslov je poetičen. Pimlico je podzemna postaja v Londonu, kjer sta Nastja in Matjaž začutila globoko povezanost in od takrat naprej ta beseda Nastji zveni igrivo in magično. Pojavlja se na izpostavljenih mestih v romanu in s tem Pimlico prehaja na simbolno raven, saj postane metafora za njuno ljubezen, kljub temu da Matjaž občutji na postaji ni doživel tako intenzivno kot Nastja (Zupan Sosič 2003: 143). Tudi opisi njunih erotičnih srečanj so prežeti s poetičnostjo:

»Ko gnetem glino, razmišljam o Matjaževih rokah, navidez počasnih in obotavljivih, v resnici pa mačježivih, spretnih na ubiralki. Tudi po mojem hrbtu drsijo, kot bi virtuožno prebirale akorde, kot bi iskale erogene cone kitare, kot bi iskale točke, kjer muzika vzkipi in nabrekne v nasladne vozle« (Dekleva 1998: 10).

Opisi dogodkov, ki jih podajata Nastja in Matjaž, so vseskozi zaznamovani z liričnostjo, kar izvira iz njune povezanosti z umetnostjo, zato *Pimlico* ne velja le za ljubezenski roman, kljub temu da je ljubezenska tema prevladujoča, pač pa je tudi lirizirani roman (Zupan Sosič 2006a: 28). Veliko pomembnost v romanu ima umetnost, predvsem glasba, čemur skuša slediti tudi stil, zato nastopajo metafore, pesemski ritem, zgoščenost. Poleg liričnosti se v romanu pojavlja še en moderni postopek, ki rahlja ustaljeno shemo tradicionalnega ljubezenskega romana in v imenu filozofije razbija pripovedno prozo, to je esejizacija (Zupan Sosič 2006a: 27):

»Ernst nas uči obsedenosti z realnim, kajti le ta nas privede v stanje, ko doživimo halucinantni dotik transcendence, v stanje, ko transcendenco vdihnemo, zato je preučeval liste in njihove žile, razcefrane robove vrečevine, nit, odmotano z motka. Razkrili so se mu bliski pred štirinajstimi leti, cepljen kruh, zakonski diamanti, izviri stenskih ur, sistem sončnega denarja« (Dekleva 1998: 90).

V duhu žanrskega sinkretizma pa lahko v romanu izpostavimo tudi nastavke za roman s ključem. *Pimlico* namreč vsebuje številne podatke s kulturnega in političnega področja v devetdesetih letih, iz katerih lahko razvežemo kratice in poiščemo povezave z realnim svetom (Ljubljana, London, bodoči minister za kulturo J.Š., Mestna Galerija, KUD, RTV ...). Vendar zaradi oznake lirizirani roman, ki dejstva prelije v pesemski jezik, ta pa je oddaljen od referenc, ne moremo govoriti o vrstni oznaki, pač pa le o nastavkih (Zupan Sosič 2006a: 37).

V romanu prevladujeta dve perspektivi, Nastjina in Matjaževa, ljubezensko zvezo med njima pa bolj spoznamo skozi Nastjine oči, kar kaže na to, da danes prevladuje izbira ženskega lika za osrednji lik romana. Isti dogodek ali pojav je razložen skozi njun notranji monolog, pri čemer se perspektivi izmenjavata, najprej izvemo za nek dogodek skozi Nastjine oči, nato skozi Matjaževe (na primer ko se Nastja prvič dotakne Jonasovih rok, prepir, ki ga imata v gostilni in doma v kopalnici). Njuno izmenjevanje pripovedovanja pa prekinjajo Mitjevi dnevniški in zvočni zapisi (Zupan Sosič 2006a: 33–34). Konec pa je tretjeosebna pripoved vsevednega ironičnega pripovedovalca, ki poseže v prihodnost in poda nadrealistični prikaz o tem, kako se razplete ljubezenska zveza. Pripovedovalce kaže razdaljo do besedila, saj o dogodkih le ugiba, na primer Nastja pride na postajo Pimlico z Jonasom in ugotovi, da je beseda izgubila svojo magijo, Matjaž pa na postaji berači, a je še vedno izvrsten kitarist (Zupan Sosič 2003: 144).

4.2 Vinko Möderndorfer: *Tek za rdečo hudičevko* (1996)

Z vrstno oznako ljubavni roman je avtor delu dodelil negativno konotacijo za ceneni roman in s tem vzpostavil ironično perspektivo, ki razbija tradicionalno sentimentalnost ljubezenskih romanov. Izgine tudi melodramatičnost slovesa, saj se v nasprotju s tradicijo *Tek za rdečo hudičevko* s slovesom začne, kar v pripovedovalcu sproži bivanjsko stisko, ki ga požene v »tek« za Ireno, pri čemer pride na dan njegova bolečina in obup, zaradi česar opisuje vulgarne dogodke (na primer bruhanje, impotenca, nehigiena). Na koncu pa ugotovi, da mu je bolj ali manj vseeno, saj Irene ne ljubi več, bolj ga je mučilo to, da je ranila njegov ego in ga užalila s tem, da je odšla brez slovesa in brez razloga. S to sprijaznjenostjo na koncu se izogne melodramatičnosti, ki bi se v nasprotnem primeru realizirala v osebnotnem propadu (Zupan Sosič 2003: 141).

Tek za rdečo hudičevko je erotični roman, saj dogajanje sloni na erotiki, ki pridobi večje razsežnosti, namreč pripovedovalec nam skozi opise erotičnih doživetij razkrije svojo usodno navezanost na ljubimko Ireno. Z njenim vstopom v pripovedovalčevo življenje, erotika zanj postane ključnega pomena, postane njegova filozofija, zato tudi globino svoje ljubezni meri z erotiko (Zupan Sosič 2003: 142).

Tako skozi njegove oči spoznamo Ireno kot pravo usodnostno žensko, ki predstavlja uresničitev vseh moških spolnih fantazij: je izkušena, samostojna, ravno prav inteligentna, da ga ne ogroža, s svojimi rdečimi lasmi buri domišljijo vsakega moškega, v postelji pa je hkrati predrzna in poslušna. Zaradi povezanosti, ki jo je pripovedovalec čutil do Irene na telesni ravni, se požene v brezglav »tek« za njo, vendar brez melodramatičnega učinka, saj se skozi celoten roman posmehuje svojemu tekanju za Ireno, na koncu pa se z njenim odhodom celo sprijazni. Ironizirana je tudi spolna identiteta, in sicer pri opisovanju Ireninega hlinjenja orgazma, tekmovalnosti med njima v postelji, pri prikazovanju njegove ljubosumnosti in posesivnosti do ljubimke (Zupan Sosič 2006: 195).

Kljub temu da pripovedovalec skozi celoten roman prikazuje Ireno v najslabši luči, je bralčeva naklonjenost še vedno na njeni strani, saj na koncu izvemo, da ga je zapustila zaradi bolezni, ki jo je hotela preboleti sama. On pa se nikakor ni mogel sprijazniti s tem, da ga je zapustila brez razloga in dostojanstveno nadaljevati življenje. Namesto tega svojo jezo in užaljenost usmerja v razbijanje njunih skupnih stvari, teroriziranje Ireninih prijateljev in otopelo vztrajanje v zvezi s Sidro zgolj zaradi strahu, da po Ireni ne bo spal z nobeno žensko več (Zupan Sosič 2006: 196).

4.3 Feri Lainšček: *Ločil bom peno od valov* (2003)

Roman *Ločil bom peno od valov* je sodobni roman, saj ga zaradi prepleta ljubezenskega, zgodovinskega in družinskega romana določa žanrski sinkretizem. Glede na to, da je v središču tema ljubezni, je vrstna oznaka ljubezenski roman dominantna. Poleg ljubezenskega trikotnika med glavno junakinjo Elico, njenim možem Ivanom in ljubimcem Andijem pa je pomembna tudi kritika prekmurskega oziroma murskosoboškega malomeščanstva v času prve svetovne vojne (Zupan Sosič 2011a: 50).

Pripoved se začne s tradicionalno družinsko zgodbo, ko se Elica poroči z Ivanom in tako ugotovi pričakovanjem družbe, hkrati pa kot žena bogatega meščana prestopi v višji družbeni razred in preseže njihova pričakovanja ter se počasi začne osvobajati. Hrepenenje jo žene v iskanje nečesa večjega od nesrečnega zakona, v iskanje smisla življenja in bistva ljubezni, ki ga najde z Andijem. Njeno odkrivanje prave, poduhovljene ljubezni hkrati razkrije praznoto zakona, s čimer kritizira na materializmu sloneče malomeščanstvo.

Ljubezenska tema v romanu je najpomembnejši mehanizem karakterizacije, saj se prav skozi ljubezen Elica najbolj spremeni. Spremljamo lahko njen razvoj od skrivnostnega in izzivalnega dekleta, ki odraste v žensko prežeto s hrepenenjem po globoki duševni povezanosti, ki ga moški ne more zadovoljiti, pa do samostojne in močne junakinje, ki se osvobodi jarmov nesrečnega zakona in od moškega pričakuje predvsem ljubezen. Elica je popolnoma predana iskanju ljubezni, kar dokazuje tudi tragična zgodba Simona in Gite, ki nam pokaže, da ljubezen, kot jo dojema Elica, presega mentaliteto Murskosobočanov, ki pa ljubezen strogo ocenjujejo (Zupan Sosič 2011a: 50):

»Čutila je, da takšne bližine niso le jemanje in dajanje, temveč so lahko tudi skupna žerjavica in dotikanje lepega. In razvidno ji je bilo tako končno, da ljubezen ni plačilo, niti dar ali miloščina, ampak čudež, da nekdo lahko čuti enako kot ti« (Lainšček 2003: 263).

Sčasoma je Elica spoznala, da ji Ivan, v katerega se je kot dekle zaljubila, ne zadostuje več. Njegova stabilnost, varnost in neuklonljivost so prerastle v trdosrčnost, praznino in oblastnost, ki so v Elici zarisale mejo, zaradi katere se je postopoma začela oddaljevati od moža in se približevati Andiju. V svojem iskanju smisla ljubezni pa se Elica oddaljuje tudi od konvencionalne podobe ženske, saj ni več tipična poslušna, ubogljiva žena in mati, ampak je pogumna ženska, ki v imenu ljubezni zapusti moža in sina ter pobegne z ljubimcem. Kljub temu pa njen odhod ne vrednotimo kot moralno vprašljiv, k čemur pripomore menjavanje vsevednega in personalnega pripovedovalca, ki nam s poročili in komentarji daje vpogled v pripoved skozi Eličine oči ter nam pomaga razumeti njena čustva (Zupan Sosič 2011a: 51).

5 SLOVO

Motiv slovesa je prisoten v vseh treh izbranih romanih, vendar se pojavlja na različnih mestih in različno vpliva na literarne osebe. Tradicija ljubezenskega romana narekuje, da naj se

priповed s slovesom konča in da naj bo konec ljubezenske zveze za osrednji lik usoden oziroma travmatičen. V sodobnem slovenskem ljubezenskem romanu pa slovo ni več obravnavano tako resno, temveč se do njega pogosteje vzpostavlja humorna ali ironična distanca.

Roman *Pimlico* je popolnoma prežet s slovesom, saj se ljubimca ves čas pripravljata na konec njune zveze, vendar se to zares uresniči šele v zadnjem poglavju. Gre za nadrealistični prizor, prikazan skozi oči vsevednega ironičnega pripovedovalca, ki o razpletu ljubezenskega razmerja med Nastjo in Matjažem le ugiba. Brez dvoma pa je slovo bolj pozitivno obarvano za Nastjo kot za Matjaža, saj so bile njene oči skozi celoten roman zazrte v prihodnost, nestrpno je ves čas čakala, da se z ljubimcem premakneta naprej, načrtovala je nove projekte in celo razmišljala o materinstvu. Med tem pa je Matjaž ostal ujet v preteklosti, nezadovoljen s sedanjim življenjem ter nezmožen razmišljati o prihodnosti. Vse to nam prikaže zadnje poglavje, v katerem Nastja pride na postajo Pimlico z Jonasom, Matjaž pa tam za denar igra na kitaro. Slovo je torej za Nastjo pomenilo, da se bo lahko končno premaknila naprej, nadaljevala življenje, Matjaž pa bo za vedno ostal izgubljen v minulem času: »[M]atjaž je izgubil peruti in ne more poleteti za mano« (Dekleva 1998: 131).

Tek za rdečo hudičevko rahlja tradicijo že s tem, ko se s slovesom začne, kar glavno osebo požene v »tek« za ljubimko Ireno. Na videz ga je njeno slovo popolnoma uničilo, saj zaradi jeze in bolečine razbije njuno stanovanje in se zaplete s policijo, vendar kmalu postane jasno, da se svojemu iskanju Irene pripovedovalec skozi celotno pripoved posmehuje. Njegova ironična distanca je vzpostavljena s pogostimi erotičnimi motivi, z opisi vulgarnih dogodkov in z ironiziranjem spolne identitete. Kljub temu da je Ireno prikazoval kot usodnostno žensko, ki ima vse adute, da moškega na koncu uniči, se sam temu izogne, ko se z njenim odhodom sprijazni in ugotovi, da mu le ni tako hudo. Na koncu postane jasno, da ga je bolj bolelo to, da je zamajala temelje njegovega ega in ga, ne prizadela, pač pa užalila s tem, ko je odšla brez pravega slovesa in razloga.

Slovo v *Ločil bom peno od valov* pa se pojavi šele na koncu. Stopnjevanje ljubezenskega trikotnika med Elico, Ivanom in Andijem doseže svoj vrhunec, ko Elica zapusti moža in pobegne z ljubimcem Andijem. Kljub dejstvu, da pusti sina pri možu, ki ga sovraži, njen odhod ne predstavlja moralne dileme, saj nam vrivanje komentarjev in poročil personalnega pripovedovalca omogoča, da razumemo njena čustva in tesnobo. Poleg tega pa je zadnje poglavje pričanje sina Julijana, v katerem izvemo, da je mami vse odpustil. Konec zakona za

Elico predstavlja osvoboditev, kajti v Ivanu ni našla tiste globoke duševne povezanosti, po kateri je hrepenela. Popolno vizijo ljubezni ji je predstavljal Andi in hkrati je bil tudi njen izhod iz utesnjenega življenja malomeščanstva, ki ga je Elica kmalu po prihodu v Mursko Soboto presegala. Za Ivana pa je bilo slovo usodno, kajti še leta po tem, ko je Elica zbežala in so vsi že verjeli, da je nesrečno utonila v Muri, je blodil po bregovih reke in jo iskal, kar ga je potisnilo v blaznost.

6 ZAKLJUČEK

Sodobni slovenski roman se v duhu nove emocionalnosti obrača k intimnim zgodbam literarnih junakov in k njihovim zasebnim težavam, kar je razlog, da ima tema ljubezni v romanu osrednje mesto. Dogajanje se premakne na junakovo duševno raven, pri čemer se protagonist kritično opredeljuje do spolne identitete, do menjavanje moških in ženskih spolnih vlog ter se na nekaterih mestih celo posmehuje razpadu ljubezenske zveze.

Po krajši raziskavi sem prišla do zaključka, da ima sodobni slovenski roman sicer tradicionalno osnovo, vendar se z različnimi postopki oddaljuje od tradicionalne pregledne pripovedi. Sodobni avtor v zgodbo vnaša različne žanre, zvrsti in vrste, s čimer preoblikuje pripovedno prozo. Značilni razdiralci romaneskne tradicije so tudi številni erotični motivi, ki odsevajo situacijo sodobnega sveta, kajti ljubimca v zgodbi pogosto najdeta povezanost šele na fizični ravni, s čimer telo postane edini prostor komunikacije za njiju.

Preko analize romanov *Pimlico* Milana Dekleve, *Tek za rdečo hudičevko* Vinka Möderndorferja in *Ločil bom peno od valov* Ferija Lainščka sem ugotovila, da so vsi trije romani ljubezenski romani, kajti ljubezen je osrednja tema in hkrati podlaga za razvoj literarnih likov. Tema ljubezni pa je obravnavana s sodobnega stališča, predvsem v *Pimlicu* in v *Teku za rdečo hudičevko*. Dekleva v svoje delo vpelje lirizacijo in esejizacijo, ki v imenu pesemskega jezika in filozofije razdirata tradicionalno romaneskno pripoved. Möderndorfer pa je sodoben predvsem pri odmiku od melodramatičnosti slovesa, ki ne deluje več uničujoče in travmatično, pač pa se protagonist skozi celotno zgodbo posmehuje svojemu »teku« za Ireno in se sprijazni z njenim odhodom.

V vseh treh romanih se ljubezenska zveza konča, in sicer sem ugotovila, da je v večini slovo pozitivno za ženske like, kajti v *Pimlico* je Nastja z razpadom zveze lahko začela uresničevati svoje načrte za prihodnost, Elica pa je v *Ločil bom peno od valov* zapustila moža, ker je z ljubimcem našla pravo esenco ljubezni in smisel za življenje. Za moške like se v večini konča negativno, saj Matjaž, sodeč po nadrealističnem koncu, ostane ujetnik preteklosti, Ivana pa izguba žene pahne v norost. V *Teku za rdečo hudičevko* je osrednji lik in pripovedovalec moška oseba, ki nam ženski lik predstavi le skozi svoje oči. Slovo od Irene je v tem primeru ironizirano, zasmehovano, saj se pripovedovalec po tem, ko je celotno pripoved posvetil svojemu iskanju ljubimke, z njenim odhodom sprijazni in ugotovi, da mu je bolj ali manj vseeno.

8 VIRI

Dekleva, Milan: *Pimlico*. Ljubljana: ŠOU, Študentska založba, 1998. (Knjižna zbirka Beletrina).

Lainšček, Feri: *Ločil bom peno od valov*. Ljubljana: Študentska založba, 2003. (Knjižna zbirka Beletrina).

Möderndorfer, Vinko: *Tek za rdečo hudičevko*. Maribor: Obzorja, 1996.

9 LITERATURA

Skubic, Nina: *Sodobni slovenski ljubezenski roman*, diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko, 2009.

Šarotar, Dušan: Meja - spremna beseda. V: Feri Lainšček: *Ločil bom peno od valov*. Ljubljana: Študentska založba, 2003. (Knjižna zbirka Beletrina).

Zupan Sosič, Alojzija: Družina v sodobnem slovenskem romanu. *Družina v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi: zbornik predavanj*. Ljubljana: Oddelek za slovenistiko, 2011a (Seminar slovenskega jezika, literature in kulture, 47). 49–56.

Zupan Sosič, Alojzija: *Pimlico in Neznosna lahkost bivanja kot maturitetna romana*. Jezik in slovstvo, 2006a, št. 6, 25–45.

Zupan Sosič, Alojzija: *Robovi mreže, robovi jaza: sodobni slovenski roman*. Maribor: Litera, 2006.

Zupan Sosič, Alojzija: *Na pomolu sodobnosti ali o književnosti romana*. Maribor: Litera, 2011.

Zupan Sosič, Alojzija: *Zavetje zgodbe: sodobni slovenski roman ob koncu stoletja*. Ljubljana: literarno-umetniško društvo Literatura (zbirka Novi pristopi), 2003.

Izjava o avtorstvu

Izjavljam, da je diplomsko delo v celoti moje avtorsko delo ter da so uporabljeni viri in literatura navedeni v skladu z mednarodnimi standardi in veljavno zakonodajo.

Ljubljana, 21. septembra 2012

Vesna Kastelic